

C/2023/1344

29.11.2023

ZALECENIE RADY

z dnia 27 listopada 2023 r.

w sprawie opracowania warunków ramowych gospodarki społecznej

(C/2023/1344)

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 292 w związku z art. 149 i art. 153 ust. 1 lit. h) i j),

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

uwzględniając opinię Komitetu Regionów ⁽¹⁾,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) W Europejskim filarze praw socjalnych (zwanym dalej „filarzem”) proklamowanym łącznie przez Parlament Europejski, Radę i Komisję w dniu 17 listopada 2017 r. ⁽²⁾ określono szereg zasad wspierania sprawiedliwych i dobrze funkcjonujących rynków pracy i systemów zabezpieczenia społecznego. Filar obejmuje pierwszą zasadę dotyczącą prawa do edukacji włączającej, charakteryzującej się dobrą jakością, szkoleń i uczenia się przez całe życie, drugą zasadę dotyczącą równości płci, trzecią zasadę dotyczącą równych szans, czwartą zasadę dotyczącą aktywnego wsparcia na rzecz zatrudnienia, piątą zasadę dotyczącą bezpiecznego i elastycznego zatrudnienia oraz zasady 11 i 16–20 dotyczące ochrony socjalnej i integracji dzieci, osób z niepełnosprawnościami i osób bezdomnych oraz dostępu do niezbędnych usług, opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej.
- (2) W czerwcu 2021 r. Rada Europejska, zgodnie z deklaracją z Porto, z zadowoleniem przyjęła główne cele UE na 2030 r. określone w Planie działania na rzecz Europejskiego filaru praw socjalnych ⁽³⁾. Cele te dotyczą osiągnięcia wskaźnika zatrudnienia na poziomie co najmniej 78 %, sprawienia, że co najmniej 60 % dorosłych co roku będzie uczestniczyć w szkoleniach, oraz zmniejszenia o co najmniej 15 mln liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (spośród których co najmniej 5 milionów powinny stanowić dzieci). Następnie państwa członkowskie we wszystkich trzech obszarach wyznaczyły cele krajowe, aby pomóc w osiągnięciu tych wspólnych celów.
- (3) Pomimo postępów poczynionych w ciągu ostatniego dziesięciolecia w ograniczaniu ubóstwa i wykluczenia społecznego zagrożenie tymi zjawiskami dotyczyło w 2021 r. 95,4 mln osób. Zagrożenie ubóstwem wzrosło w przypadku ludzi, którzy żyją w gospodarstwach domowych osób quasi-bezrobotnych, a w wielu państwach członkowskich pogłębiły się głębokość i czas trwania ubóstwa. Trwałe zatrudnienie wysokiej jakości ma kluczowe znaczenie dla złagodzenia tego problemu. Dzięki sposobowi funkcjonowania gospodarki społecznej, podejmowanych w jej ramach działaniom i realizowanym celom, ma ona do odegrania kluczową rolę w poprawie włączenia społecznego i równego dostępu do rynku pracy. Przyczynia się ona zatem do pomyślnego wdrożenia filaru.
- (4) Podmioty gospodarki społecznej mogą tworzyć i utrzymywać wysokiej jakości miejsca pracy; przyczyniają się do włączenia społecznego i włączenia do rynku pracy grup w niekorzystnej sytuacji oraz do zagwarantowania wszystkim równych szans. Jest to zgodne z działaniami prowadzonymi w ramach ożywienia gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu, jak podkreślono w wytycznych dotyczących polityki zatrudnienia państw członkowskich określonych w decyzji Rady (UE) 2022/2296 ⁽⁴⁾. Podmioty gospodarki społecznej mogą stymulować zrównoważony rozwój gospodarczy i przemysłowy oraz promować aktywny udział obywateli w życiu społecznym. Wnoszą one również znaczący wkład w unijne systemy zabezpieczenia społecznego poprzez uzupełnianie usług publicznych, rewitalizowanie obszarów wiejskich i wyludnionych w Unii oraz odgrywanie istotnej roli w międzynarodowej polityce rozwojowej.

⁽¹⁾ Opinia Komitetu Regionów z dnia 8 lutego 2023 r. pt. „Tworzenie sprzyjających warunków dla gospodarki społecznej – perspektywa lokalna i regionalna” (CDR 5492/2022).

⁽²⁾ Dz.U. C 428 z 13.12.2017, s. 10.

⁽³⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pt. „Plan działania na rzecz Europejskiego filaru praw socjalnych” (COM(2021) 102 final).

⁽⁴⁾ Decyzja Rady (UE) 2022/2296 z dnia 21 listopada 2022 r. w sprawie wytycznych dotyczących polityki zatrudnienia państw członkowskich (Dz.U. L 304 z 24.11.2022, s. 67).

- (5) W dniu 9 grudnia 2021 r. Komisja przyjęła plan działania na rzecz gospodarki społecznej ⁽⁵⁾. Plan ten przyczynia się do realizacji priorytetu Komisji, jakim jest budowanie „gospodarki służącej ludziom”, i jest zgodny z konkluzjami Rady z 2015 r. w sprawie propagowania gospodarki społecznej jako siły napędowej rozwoju gospodarczego i społecznego w Europie ⁽⁶⁾. W tym planie działania Komisja zaproponowała konkretne środki, które mają zostać wdrożone zarówno na szczeblu unijnym, jak i krajowym. Środki te mają na celu pobudzenie innowacji społecznych, wspieranie rozwoju gospodarki społecznej i uwolnienie jej potencjału pod względem transformacji społecznej i gospodarczej. Koncentrują się na tworzeniu odpowiednich warunków rozwoju gospodarki społecznej, umożliwianiu podmiotom gospodarki społecznej, do których zaliczają się przedsiębiorstwa i inne rodzaje organizacji, rozpoczęcia działalności i zwiększania jej skali oraz na zapewnianiu większej widoczności gospodarki społecznej i jej potencjału. Parlament Europejski z zadowoleniem odnotował ten plan działania w swojej rezolucji z dnia 6 lipca 2022 r ⁽⁷⁾.
- (6) W dniu 18 kwietnia 2023 r. Organizacja Narodów Zjednoczonych przyjęła rezolucję w sprawie promowania gospodarki społecznej i solidarnej na rzecz zrównoważonego rozwoju i zamieściła w niej globalną definicję gospodarki społecznej i solidarnej oraz plan działania wspierający rozwój takiej gospodarki na szczeblu globalnym. Inne organizacje międzynarodowe również przyjęły strategie rozwoju gospodarki społecznej – na przykład 10 czerwca 2022 r. na 110. sesji Międzynarodowej Konferencji Pracy Międzynarodowej Organizacji Pracy przyjęto rezolucję w sprawie godnej pracy oraz gospodarki społecznej i solidarnej, a tego samego dnia Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) przyjęła Zalecenie w sprawie gospodarki społecznej i solidarnej oraz innowacji społecznych.
- (7) Gospodarka społeczna, określana również w niektórych państwach członkowskich jako gospodarka solidarna lub gospodarka społeczna i solidarna, obejmuje różnorodne podmioty o różnych modelach biznesowych i organizacyjnych, które to podmioty przedkładają wartości społeczne, w tym cele socjalne i środowiskowe, nad zysk. Podmioty gospodarki społecznej i sposób, w jaki są definiowane, mogą się nieznacznie różnić w zależności od państwa członkowskiego; podmioty te mogą też mieć różne formy i statusy prawne i mogą się do nich zaliczać np. spółdzielnie, towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, stowarzyszenia, fundacje oraz przedsiębiorstwa społeczne. Wszystkie kierują się tymi samymi zasadami reinwestowania całości lub większości swoich zysków w celu osiągnięcia celów społecznych lub środowiskowych oraz demokratycznego lub partycypacyjnego zarządzania. Konkretna forma zarządzania i administrowania przyjęta przez podmioty gospodarki społecznej różni się w zależności od ich charakteru, skali i obszaru działania. Zasada demokratycznego lub partycypacyjnego zarządzania przybiera zatem różne formy, począwszy od bezpośredniego zaangażowania członków w procesy zarządzania po zaangażowanie członków lub partnerów na zasadzie reprezentacji w odrębne funkcje zarządzania i administrowania. Na przykład w spółdzielniach, towarzystwach ubezpieczeń wzajemnych i stowarzyszeniach zasada ta często przybiera formę „jedna osoba, jeden głos”. Procesy decyzyjne w podmiotach gospodarki społecznej charakteryzują się zestawem systemów kontroli i relacji między różnymi jednostkami działającymi w ramach danego podmiotu, w tym kadrą kierowniczą, partnerami, pracownikami i beneficjentami. Łącząc te różne jednostki, podmioty gospodarki społecznej promują wielostronne wysiłki skupiające się na kulturze uczestnictwa, odpowiedzialności i przejrzystości i służące realizacji wspólnego celu.
- (8) Podmioty gospodarki społecznej często dążą do tworzenia możliwości gospodarczych promujących włączenie społeczne i integrację na rynku pracy grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób z niepełnosprawnościami i osób cierpiących z powodu problemów ze zdrowiem psychicznym. Przedsiębiorstwa społeczne integracji zawodowej są rodzajem przedsiębiorstw społecznych, które koncentrują się na pomaganiu tym grupom ludzi w integracji społecznej i zawodowej przez zapewnianie miejsc zatrudnienia wymagających umiejętności na różnym poziomie i oferujących inkluzywne i elastyczne warunki pracy. Na przykład zapewnienie wsparcia językowego pracownikom migrującym oraz dostosowane zadania i środowisko pracy dla osób z niepełnosprawnościami mogą umożliwić im wyjście z ubóstwa i wykluczenia społecznego. Te możliwości zatrudnienia mogą otwierać drogę do innych sektorów rynku pracy, pomagając w przezwyciężaniu barier w zatrudnieniu dla osób długotrwale bezrobotnych i innych osób doświadczających trudności w dostępie do rynku pracy.

⁽⁵⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pt. „Budowanie gospodarki służącej ludziom: plan działania na rzecz gospodarki społecznej”, COM(2021) 778 final.

⁽⁶⁾ Konkluzje Rady pt. „Propagowanie gospodarki społecznej jako siły napędowej rozwoju gospodarczego i społecznego w Europie” (15071/15).

⁽⁷⁾ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 6 lipca 2022 r. w sprawie planu działania UE na rzecz gospodarki społecznej (2021/2179(INI)).

- (9) Nowe przedsiębiorstwa działające w obszarze gospodarki społecznej mogą być potężnym narzędziem tworzenia miejsc pracy i pozytywnych zmian społecznych. Gospodarka społeczna może zapewnić niektórym niedostatecznie reprezentowanym grupom, takim jak kobiety i osoby młode, możliwość wejścia na rynek pracy lub założenia przedsiębiorstwa społecznego. Według Global Entrepreneurship Monitor szacuje się, że 55 % przedsiębiorców społecznych na świecie to mężczyźni, a 45 % to kobiety, natomiast liczebna przewaga samozatrudnionych mężczyzn nad samozatrudnionymi kobietami ogółem wynosi dwa do jednego. Według niedawnego badania Eurobarometru na temat postaw młodych ludzi wobec przedsiębiorczości społecznej doceniają oni znaczenie celów społecznych i środowiskowych oraz przywództwa partycypacyjnego. Państwa członkowskie mogłyby rozważyć sposoby zminimalizowania czynników zniechęcających potencjalnych przedsiębiorców, takie jak zapewnienie im dostępu do odpowiedniej ochrony socjalnej. Niektóre państwa członkowskie w ramach zachęty dla podmiotów gospodarki społecznej do zatrudniania pracowników zmniejszyły składki na ubezpieczenie społeczne. Zapewnienie ram wspomagających przenoszenie własności przedsiębiorstw na pracowników w celu utworzenia spółdzielni lub innych form przedsiębiorstw gospodarki społecznej będących własnością pracowników może również stanowić sposób na zagwarantowanie kontynuacji działalności małych przedsiębiorstw i przedsiębiorstw rodzinnych oraz na unikanie utraty miejsc pracy, na przykład w przypadku restrukturyzacji. Państwa członkowskie mogłyby również wdrażać środki ułatwiające przedsiębiorstwom głównego nurtu zmianę formy organizacyjnej na podmiot gospodarki społecznej.
- (10) Podmioty gospodarki społecznej promują również włączenie młodzieży, zwłaszcza młodzieży niekształcącej się, niepracującej ani nieuczącej się (zwanej dalej „młodzieżą NEET”). Zapewniają one programy szkoleń i rozwoju umiejętności oraz systemy przygotowania zawodowego, o których mowa w zaleceniu Rady z dnia 15 marca 2018 r. w sprawie europejskich ram jakości i skuteczności przygotowania zawodowego⁽⁸⁾, a także możliwości zatrudnienia. Przyczyniają się zatem do osiągnięcia celów określonych w gwarancji dla młodzieży, o której mowa w zaleceniu Rady z dnia 30 października 2020 r. w sprawie pomostu do zatrudnienia – wzmocnienia gwarancji dla młodzieży⁽⁹⁾ oraz w zaleceniu Rady z dnia 16 czerwca 2022 r. w sprawie europejskiego podejścia do mikropoświadczeń na potrzeby uczenia się przez całe życie i zatrudnialności⁽¹⁰⁾. Finansowanie unijne, np. w ramach programu Europejskiego Funduszu Społecznego Plus ustanowionego rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1057⁽¹¹⁾, może wspierać podmioty gospodarki społecznej w tej roli. W tym celu w państwach członkowskich podjęto udane inicjatywy współpracy między publicznymi służbami zatrudnienia a podmiotami gospodarki społecznej⁽¹²⁾. W ramach tych inicjatyw podmioty gospodarki społecznej odgrywają istotną rolę w identyfikowaniu osób potrzebujących pomocy i opracowywaniu dostosowanych do ich potrzeb planów, aby pomóc im w integracji społecznej i zawodowej, w tym w zakresie szkoleń i możliwości zatrudnienia.
- (11) Podmioty gospodarki społecznej mogą promować sprawiedliwe warunki pracy, angażując pracowników w swoją strukturę zarządzania i w podejmowanie decyzji. Propagowanie dialogu społecznego w gospodarce społecznej może poprawić warunki pracy pracowników. Państwa członkowskie mogą wspierać i wykorzystywać ten aspekt gospodarki społecznej oraz korzystać z jej know-how, angażując podmioty gospodarki społecznej w opracowywanie i wdrażanie aktywnych polityk rynku pracy⁽¹³⁾. Państwa członkowskie mogą również zbadać możliwości ułatwienia udziału pracodawców gospodarki społecznej w dialogu społecznym.
- (12) Gospodarka społeczna przyczynia się do strategii rozwoju Unii równości przyjętych przez Komisję, promując włączenie społeczne grup w niekorzystnej sytuacji i grup niedostatecznie reprezentowanych na przykład przez zapewnianie usług społecznych i opiekuńczych (w tym opieki nad dziećmi, opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej), mieszkań socjalnych oraz wsparcia dla dzieci i młodzieży o specjalnych potrzebach. Podmioty gospodarki społecznej przyczyniają się do zmniejszania nierówności, takich jak luka w zatrudnieniu między kobietami a mężczyznami, zarówno przez bezpośrednie zatrudnianie znacznego odsetka kobiet, jak i świadczenie usług opiekuńczych umożliwiających opiekunom, z których większość stanowią kobiety, wejście na rynek pracy. Jako ważny partner sektora publicznego gospodarka społeczna może wnieść cenny wkład w organizowanie i świadczenie usług opieki rezydencjalnej, opieki domowej i opieki środowiskowej. W ramach inicjatyw partnerskich organy publiczne i podmioty gospodarki społecznej mogą świadczyć dostępne i przystępne cenowo usługi opiekuńcze wysokiej jakości.

⁽⁸⁾ (Dz.U. C 153 z 2.5.2018, s. 1.

⁽⁹⁾ Dz.U. C 372 z 4.11.2020, s. 1.

⁽¹⁰⁾ Dz.U. C 243 z 27.6.2022, s. 10.

⁽¹¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1057 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+) oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1296/2013 (Dz.U. L 231 z 30.6.2021, s. 21).

⁽¹²⁾ Jednym z przykładów jest wsparcie udzielane przez Belgię na rzecz „collectief maatwerk”, które obejmuje wsparcie finansowe dla przedsiębiorstw społecznych integracji zawodowej.

⁽¹³⁾ Jednym z przykładów jest francuska inicjatywa, „Territoires Zéro Chômeurs de Longue Durée”, której celem jest zwalczanie bezrobocia długotrwałego przez tworzenie organizacji nienastawionych na zysk na obszarach o wysokiej stopie bezrobocia długotrwałego w celu zatrudniania lokalnych mieszkańców na podstawie umów na czas nieokreślony, których przedmiotem jest prowadzenie działalności użytecznej dla społeczności, takiej jak recykling, opieka nad dziećmi i ogrodnictwo społeczne. Podobne inicjatywy wprowadzono w Groningen w Niderlandach i w Marienthal w Austrii.

- (13) Systemy kształcenia i szkolenia zawodowego odgrywają kluczową rolę w zapewnianiu ludziom umiejętności potrzebnych w miejscu pracy, rozwoju osobistym i aktywności obywatelskiej. Pomagają również zapewnić wykwalifikowaną siłę roboczą, która może przyczynić się do sprawiedliwej dwojakiej transformacji – ekologicznej i cyfrowej. Podmioty gospodarki społecznej oferują możliwości zatrudnienia, szkolenia w miejscu pracy i programy uczenia się w miejscu pracy dostosowane do potrzeb poszczególnych osób i lokalnej gospodarki. Mogą one pomagać we wdrażaniu indywidualnych rachunków szkoleniowych, które są jednym ze sposobów realizowania celów określonych w zaleceniu Rady z dnia 16 czerwca 2022 r. w sprawie indywidualnych rachunków szkoleniowych ⁽¹⁴⁾. Podmioty gospodarki społecznej mogą również przyczynić się do zlikwidowania istniejącej przepaści cyfrowej między kobietami a mężczyznami poprzez zapewnienie ukierunkowanego wsparcia wzmacniającego umiejętności cyfrowe kobiet. W związku z tym mogą one przyczynić się do zapewnienia wykwalifikowanej i zdolnej do dostosowania się siły roboczej umiejęcej reagować na zmiany na rynku pracy, a więc potencjalnie ułatwiać zmianę pracy oraz zmniejszyć niedobory siły roboczej, przyczyniając się tym samym do ogólnego wzrostu gospodarczego. Państwa członkowskie mogą wykorzystać ten potencjał przy gromadzeniu informacji na temat umiejętności, ułatwianiu dostępu do szkoleń i opracowywaniu programów nauczania.
- (14) Aby osiągnąć spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną, na szczeblu regionalnym i lokalnym należy stawić czoła wyzwaniom związanym z dwojaką transformacją i zmianami demograficznymi. Podmioty gospodarki społecznej zasadniczo działają w sposób oddolny, blisko społeczności, obywateli i napotykanych przez nich problemów, często pełniąc rolę innowatorów społecznych i poszukując rozwiązań, które można upowszechniać lub powielać i które przyczyniają się do zmian systemowych. Gospodarka społeczna może również przyczynić się do strategicznej autonomii Unii poprzez tworzenie przedsiębiorstw w strategicznych sektorach, które służą interesom i potrzebom społeczności lokalnych. Na przykład gospodarka społeczna może oferować możliwości podnoszenia kwalifikacji pracownikom o niskich umiejętnościach z sektorów, które przechodzą poważne zmiany, i dostarczać grupom o niskich dochodach przystępne cenowo podstawowe towary. Na obszarach oddalonych i na obszarach wiejskich o mniejszej liczbie miejsc pracy i ofert edukacyjnych podmioty gospodarki społecznej mogą oferować bardzo potrzebne możliwości, tym samym zwiększając atrakcyjność tych regionów. Rozwój ekosystemów gospodarki społecznej w Unii przyczynia się zatem do łagodzenia skutków starzenia się społeczeństwa, wyludniania i innych tendencji demograficznych oraz do promowania lokalnego rozwoju gospodarczego i przemysłowego, w tym na obszarach wiejskich i na obszarach oddalonych oraz w unijnych regionach najbardziej oddalonych, między innymi w sektorach rolnictwa i produkcji żywności ekologicznej oraz w niebieskiej gospodarce.
- (15) Promowanie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność i ekosystemów sprzyjających innowacjom społecznym wzmacnia gospodarkę społeczną i napędza zmianę w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu zgodnie z Europejskim Zielonym Ładem ⁽¹⁵⁾ i planem przemysłowym Zielonego Ładu ⁽¹⁶⁾. Z uwagi na ważną rolę gospodarki społecznej w rozwoju gospodarki o obiegu zamkniętym, a także w prowadzeniu przez obywateli produkcji i dystrybucji energii odnawialnej za pośrednictwem spółdzielni energii odnawialnej i innych wspólnot energetycznych, opracowanie przekrojowych i spójnych środków polityki przemysłowej w zakresie ponownego użycia, naprawy i recyklingu mogłoby wspierać funkcjonowanie rynku surowców wtórnych, optymalizując wkład gospodarki społecznej w osiąganie celów określonych w planie działania dotyczącym gospodarki o obiegu zamkniętym ⁽¹⁷⁾, oraz zwiększyć konkurencyjność unijnego przemysłu neutralnego emisyjnie. Podmioty gospodarki społecznej działające w dziedzinie cyfrowej wykazują potencjał w zakresie wzmacniania pozycji obywateli i przedsiębiorstw, aby mogli oni uczestniczyć w sprzyjającej włączeniu społecznemu i ukierunkowanej na człowieka transformacji cyfrowej; ponadto podmioty te są zdolne odgrywać aktywną rolę w realizacji założeń i celów programu polityki „Droga ku cyfrowej dekadzie” do 2030 r. ustanowionego decyzją Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2481 ⁽¹⁸⁾ oraz Europejskiej deklaracji praw i zasad cyfrowych w cyfrowej dekadzie ⁽¹⁹⁾. Aby zwiększyć odporność tej dwojakiej transformacji w kierunku ekologicznego i cyfrowego społeczeństwa, w maju 2021 r. Komisja zaktualizowała strategię przemysłową Unii. W strategii określono wyzwania stojące przed 14 ekosystemami przemysłowymi, w tym ekosystemem gospodarki bliskości i gospodarki społecznej, dla których w procesie współtworzenia opracowano ścieżkę transformacji.
- (16) Aby gospodarka społeczna mogła zrealizować swój potencjał w zakresie wspierania dostępu do rynku pracy, włączenia społecznego, rozwoju umiejętności, spójności terytorialnej, demokracji gospodarczej, neutralności klimatycznej i zrównoważonego rozwoju gospodarczego, potrzebuje ram wspomagających. Ponieważ gospodarka społeczna może przejawiać się we wszystkich sektorach gospodarczych, a wpływ na nią mają horyzontalne i sektorowe polityki i przepisy, ramy wspomagające muszą uwzględniać cechy szczególne gospodarki społecznej oraz dodatkowe

⁽¹⁴⁾ Dz.U. C 243 z 27.6.2022, s. 26.

⁽¹⁵⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pt. „Europejski Zielony Ład”(COM(2019) 640 final).

⁽¹⁶⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pt. „Plan przemysłowy Zielonego Ładu na miarę epoki neutralności emisyjnej” (COM(2023) 62 final).

⁽¹⁷⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pt. „Nowy plan działania UE dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym na rzecz czystszej i bardziej konkurencyjnej Europy”, (COM (2020) 98 final).

⁽¹⁸⁾ Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2481 z dnia 14 grudnia 2022 r. ustanawiająca program polityki „Droga ku cyfrowej dekadzie” do 2030 r. (Dz.U. L 323 z 19.12.2022, s. 4).

⁽¹⁹⁾ Europejska deklaracja praw i zasad cyfrowych w cyfrowej dekadzie (COM(2022) 28 final).

bariery, które utrudniają rozwój podmiotów gospodarki społecznej i ograniczają ich możliwości działania równoległe z przedsiębiorstwami głównego nurtu. Podmioty gospodarki społecznej nie dążą w pierwszej kolejności do maksymalizacji wzrostu wydajności i zysków, lecz przede wszystkim dążą do osiągnięcia pozytywnych wyników społecznych. Potrzebują środków wspierających oraz korzystnego otoczenia finansowego, administracyjnego i prawnego uwzględniającego specyfikę ich modeli biznesowych pod względem zarządzania, podziału zysków, warunków pracy i wpływu. Środki te umożliwiają im na przykład zatrudnianie mniej wydajnych pracowników lub świadczenie usług społecznych po przystępnych cenach. W celu ustanowienia ram wspomagających potrzebne są kompleksowe strategie. Może to obejmować przyjęcie środków regulacyjnych lub wdrożenie bądź dostosowanie polityk i inicjatyw w celu wsparcia wkładu gospodarki społecznej w osiąganie celów społecznych i środowiskowych oraz zwiększenia jego wartości gospodarczej i przemysłowej. Strategie te powinny umożliwiać śledzenie postępów, pomiar skuteczności inicjatyw i wprowadzanie, w razie potrzeby, dostosowań i ulepszeń, a ostatecznie powinny skutkować bardziej efektywnymi i mającymi wpływ działaniami ze strony sektora. Może zaistnieć potrzeba przyjęcia strategii na różnych szczeblach sprawowania rządów (krajowym, regionalnym i lokalnym), w zależności od organizacji instytucjonalnej i kontekstu w każdym państwie członkowskim. Regiony, miasta i inne jednostki szczebla niższego niż krajowy mogą przyjmować strategie na rzecz gospodarki społecznej wyraźnie powiązane z celami i priorytetami rozwoju regionalnego, maksymalizując wzajemne korzyści.

- (17) Zaangażowanie zainteresowanych podmiotów gospodarki społecznej oraz ułatwienie uczestnictwa osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji mają zasadnicze znaczenie dla pomyślnego opracowania i wdrożenia strategii na rzecz gospodarki społecznej. Niektóre państwa członkowskie utworzyły już grupy wysokiego szczebla, które wspierają dialog między organami publicznymi a podmiotami gospodarki społecznej (przykładowo, francuska Wysoka Rada ds. Gospodarki Społecznej i Solidarnej, hiszpańska Rada ds. Rozwoju Gospodarki Społecznej, portugalska Krajowa Rada ds. Gospodarki Społecznej czy włoska Krajowa Rada Trzeciego Sektora). Sieci przedstawicielskie gospodarki społecznej mogą również stanowić platformę działań zbiorowych, ułatwiać współpracę i wymianę informacji oraz stwarzać możliwości budowania zdolności i wzajemnego uczenia się.
- (18) Publiczne wsparcie finansowe może odgrywać ważną rolę w umożliwianiu podmiotom gospodarki społecznej rozpoczęcia działalności i rozwoju. Podmioty gospodarki społecznej mają na ogół większe trudności z dostępem do zasobów finansowych niż inne przedsiębiorstwa. Na przykład, pomimo pewnej poprawy, analiza rynków finansowania przedsiębiorstw społecznych wykazała utrzymujące się niedopasowanie popytu i podaży w dziedzinie finansowania przedsiębiorstw społecznych w Unii pod względem dostępu do finansowania dłużnego i dostępu do finansowania kapitałowego. Podmioty gospodarki społecznej dążą do generowania pozytywnych skutków społecznych lub środowiskowych i mogą rozdzielać zyski między podmioty finansujące i właścicieli jedynie w ograniczonym zakresie, o ile w ogóle, dlatego na ogół nie są odpowiednie dla inwestorów, którzy dążą do osiągnięcia znacznych zysków finansowych. Dostępne środki wspierające w tym zakresie są zazwyczaj fragmentaryczne i znacznie różnią się pod względem skuteczności. Środki obejmują zarówno dotacje i subsydia, jak również usługi w zakresie doradztwa i budowania zdolności i są często zapewniane przez inkubatory przedsiębiorczości. W związku z tym nadal można wiele poprawić w zakresie zapewniania dostosowanego do potrzeb finansowania na różnych etapach cyklu życia podmiotów gospodarki społecznej i pomocne może być dalsze wsparcie na rzecz mobilizacji finansowania prywatnego i innych środków uzupełniających w celu poprawy dostępu podmiotów gospodarki społecznej do finansowania. Jednym z takich rozwiązań jest zapewnienie poszczególnym oszczędzającym lub pracownikom uczestniczącym w finansowanych przez pracodawcę programach emerytalnych lub programach oszczędnościowych możliwości wyboru planu oszczędnościowego, w ramach którego część oszczędności inwestuje się w przedsiębiorstwo społeczne ⁽²⁰⁾.
- (19) Unia oferuje wiele możliwości finansowania w celu wsparcia gospodarki społecznej. Finansowanie takie zapewniają Europejski Fundusz Społeczny Plus, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego ustanowiony rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 ⁽²¹⁾, Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji ustanowiony rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1056 ⁽²²⁾, Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich ustanowiony rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 ⁽²³⁾, Program na rzecz jednolitego rynku ustanowiony rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/690 ⁽²⁴⁾, Program InvestEU ustanowiony rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady

⁽²⁰⁾ Na przykład „Les Fonds Communs de Placement d'Entreprise solidaires” we Francji.

⁽²¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności (Dz.U. L 231 z 30.6.2021, s. 60).

⁽²²⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1056 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (Dz.U. L 231 z 30.6.2021, s. 1).

⁽²³⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 487).

⁽²⁴⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/690 z dnia 28 kwietnia 2021 r. ustanawiające program na rzecz rynku wewnętrznego, konkurencyjności przedsiębiorstw, w tym małych i średnich przedsiębiorstw, dziedziny roślin, zwierząt, żywności i paszy, oraz statystyk europejskich (Program na rzecz jednolitego rynku) oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 99/2013, (UE) nr 1287/2013, (UE) nr 254/2014 i (UE) nr 652/2014 (Dz.U. L 153 z 3.5.2021, s. 1).

(UE) 2021/523 ⁽²⁵⁾ oraz, w stosownych przypadkach, Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności ustanowiony rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 ⁽²⁶⁾.

Unia zapewnia również wsparcie doradcze za pośrednictwem platformy fi-compass w celu opracowywania instrumentów finansowych w ramach funduszy polityki spójności. Państwa członkowskie, w tym władze regionalne i lokalne, mogłyby lepiej wykorzystywać te możliwości, przyjmując konkretne środki na rzecz gospodarki społecznej. Wsparcie techniczne ⁽²⁷⁾ jest kolejnym instrumentem Unii dostępnym na potrzeby poprawy zdolności państw członkowskich do opracowywania i wdrażania strategii politycznych mających na celu wzmocnienie gospodarki społecznej.

- (20) Dostarczanie towarów i usług oraz współpraca zarówno z organami publicznymi, jak i przedsiębiorstwami głównego nurtu mają kluczowe znaczenie dla rozwoju gospodarki społecznej, generowania dochodów i udzielania pomocy podmiotom gospodarki społecznej w osiągnięciu samowystarczalności finansowej. Dzięki elastyczności gwarantowanej przez unijne i krajowe przepisy oraz strategię dotyczące zamówień publicznych instytucje zamawiające i społeczne kryteria i tym samym przyczyniać się do bardziej zrównoważonej, sprzyjającej włączeniu społecznemu i konkurencyjnej gospodarki. Większości zamówień nadal udziela się jednak wyłącznie na podstawie kryterium ceny. Podmioty gospodarki społecznej dążą raczej do zapewnienia korzyści społecznych i zbiorowych niż świadczenia usług po najniższej cenie, dlatego mają trudności z konkutowaniem w ramach zwykłych procesów udzielania zamówień publicznych, mimo że mogą wnieść w szerszym kontekście wartość dodaną do procesu udzielania zamówień. Istnieje również możliwość zwiększenia zdolności podmiotów gospodarki społecznej do prowadzenia działalności gospodarczej, w tym przez bardziej systematyczną integrację z łańcuchami wartości przedsiębiorstw głównego nurtu i wchodzenie w partnerstwa z takimi przedsiębiorstwami w celu wspólnego ubiegania się o zamówienia publiczne i tworzenia nowych możliwości rynkowych.
- (21) Organy publiczne często nie wykorzystują w pełni obecnego zakresu zasad pomocy państwa w celu wspierania gospodarki społecznej, w przypadku gdy sam rynek nie jest w stanie zapewnić zadowalającego dostępu do rynku pracy i włączenia społecznego, oraz ograniczają się do środków poniżej ogólnego progu *de minimis* i nie korzystają z możliwości ustanowienia środków na podstawie rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014 ⁽²⁸⁾ (ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych), takich jak pomoc regionalna, pomoc na finansowanie ryzyka oraz pomoc na rekrutację pracowników znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji. Jeżeli chodzi o pomoc *de minimis*, jest ona obecnie ograniczona do 200 000 EUR w ciągu trzech lat, ale aktualne przepisy wygasną w dniu 31 grudnia 2023 r. i są właśnie poddawane przeglądowi. Unijne przepisy regulujące usługi świadczone w ogólnym interesie gospodarczym także oferują możliwości w zakresie zatwierdzania pomocy państwa, jednak organy publiczne często nie wykorzystują w pełni tych możliwości, w szczególności w odniesieniu do usług społecznych w dziedzinie integracji zawodowej osób znajdujących się w trudnej sytuacji. Organy publiczne muszą najpierw przeanalizować, czy dany środek kwalifikuje się jako pomoc państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu.
- (22) Polityka podatkowa może również odgrywać istotną rolę we wspieraniu gospodarki społecznej i umożliwianiu podmiotom gospodarki społecznej funkcjonowania równoległe do przedsiębiorstw głównego nurtu, tworząc bardziej sprawiedliwe otoczenie biznesowe i przyczyniając się jednocześnie do włączenia społecznego i lepszego dostępu do zatrudnienia. Kilka państw członkowskich ustanowiło ramy podatkowe, które zachęcają do rozwoju przedmiotowego sektora, w tym bodźce podatkowe dostosowane do potrzeb gospodarki społecznej, przy jednoczesnym uznaniu jego różnorodności i zapobieganiu fragmentacji. W niektórych państwach członkowskich utrzymują się bariery administracyjne dotyczące darowizn na rzecz pożytku publicznego dokonywanych ponad granicami państw członkowskich. Dobrze zaprojektowane bodźce podatkowe w odniesieniu do darowizn na rzecz podmiotów gospodarki społecznej pożytku publicznego mogą stymulować ich finansowanie, również w wymiarze transgranicznym Unii, zgodnie z określoną w Traktacie zasadą niedyskryminacji. Należy też przypomnieć, że niektóre towary i usługi, często dostarczane i świadczone przez podmioty gospodarki społecznej, mogą zostać objęte obniżoną stawką podatku VAT zgodnie z art. 98 dyrektywy Rady 2006/112/WE i z załącznikiem III do tej dyrektywy ⁽²⁹⁾.

⁽²⁵⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/523 z dnia 24 marca 2021 r. ustanawiające Program InvestEU i zmieniające rozporządzenie (UE) 2015/1017 (Dz.U. L 107 z 26.3.2021, s. 30).

⁽²⁶⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Dz.U. L 57 z 18.2.2021, s. 17).

⁽²⁷⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/240 z dnia 10 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument Wsparcia Technicznego (Dz.U. L 57 z 18.2.2021, s. 1).

⁽²⁸⁾ Rozporządzenie Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu (Dz.U. L 187 z 26.6.2014, s. 1).

⁽²⁹⁾ Dyrektywa Rady 2006/112/WE z dnia 28 listopada 2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej (Dz.U. L 347 z 11.12.2006, s. 1).

- (23) Procesy pomiaru skutków społecznych i zarządzania tymi skutkami są szczególnie istotne dla podmiotów gospodarki społecznej, ponieważ umożliwiają im zrozumienie swojego oddziaływania i informowanie o nim oraz dostęp do finansowania zorientowanego na wywieranie oddziaływania. Pomiar skutków społecznych obejmuje stosowanie wskaźników i narzędzi do pomiaru społecznych skutków danej interwencji lub inicjatywy. Zarządzanie skutkami społecznymi obejmuje budowanie systemów, procesów i zdolności, których organizacja potrzebuje do proaktywnego zarządzania swoim oddziaływaniem i jego zwiększania. Wyzwaniem może być jednak szeroki zakres dostępnych ram i narzędzi, zwłaszcza dla podmiotów dysponujących mniejszymi zasobami. Monitorowanie społecznego oddziaływania inwestycji publicznych umożliwia kontrolę publiczną, może stanowić jeden z argumentów uzasadniających wykorzystanie pieniędzy podatników do wspierania podmiotów gospodarki społecznej lub działalności w obszarze tej gospodarki oraz może pomóc w zapobieganiu marketingowi pseudospołecznemu (deklarowaniu zawyżonych lub nieprawdziwych skutków). W tym względzie pomocne mogą być metody pomiaru skutków społecznych i zarządzania tymi skutkami, które będą dobrze przemyślane, proporcjonalne i dostosowane do potrzeb poszczególnych podmiotów. Powinny one opierać się na standardowych metodach i wskaźnikach, a także na czynnikach takich jak: wielkość, etap rozwoju i różnorodność podmiotów. Powiązanie metod pomiaru skutków społecznych i zarządzania tymi skutkami z celami ONZ w zakresie zrównoważonego rozwoju może stanowić użyteczne ramy wykazania przedmiotowych skutków.
- (24) W ciągu ostatniej dekady poprawiły się widoczność i uznanie gospodarki społecznej na szczeblach krajowych i regionalnych w Unii. Potencjał tego sektora w wielu państwach członkowskich pozostaje jednak niewykorzystany. Brak koordynacji i wymiany doświadczeń między państwami członkowskimi utrwała różnice w rozwoju gospodarki społecznej, a zatem oczywiste jest, że państwa członkowskie mogą skorzystać na uczeniu się i wymianie najlepszych praktyk. Wiedza ogółu społeczeństwa na temat gospodarki społecznej i jej pozytywnego wkładu również jest niewielka. Może to utrudniać rozwój polityk wsparcia i możliwości rynkowych dla gospodarki społecznej. Wprowadzanie regulacji przy jednoczesnym zapewnianiu, aby nowe przepisy odpowiadały potrzebom podmiotów gospodarki społecznej, może zwiększać wiedzę na ich temat i nadawać im większą legitymację, ułatwiając im dostęp do finansowania i rynków. Krajowe organy publiczne i zainteresowane strony uruchomiły szereg inicjatyw, takich jak konkretne formy prawne, oznakowania i statusy⁽³⁰⁾ dla gospodarki społecznej, a także szeroko zakrojone kampanie informacyjne mające na celu zwiększenie zrozumienia i widoczności gospodarki społecznej. Inne udane reformy obejmują utworzenie specjalnych jednostek ministerialnych ds. gospodarki społecznej oraz pogłębiony dialog między zainteresowanymi stronami a organami publicznymi. Zwiększenie widoczności gospodarki społecznej ma kluczowe znaczenie dla pełnego uznania jej pozytywnego wpływu na społeczeństwo, jak podkreślono w planie działania na rzecz gospodarki społecznej przewidującym uruchomienie portalu dotyczącego gospodarki społecznej.
- (25) Dysponowanie dokładnymi danymi i statystykami ma kluczowe znaczenie dla lepszego zrozumienia modeli biznesowych gospodarki społecznej i podejmowania decyzji politycznych opartych na dowodach. Brakuje jednak wiarygodnych danych na temat gospodarki społecznej, w tym danych dotyczących jej gospodarczej wartości dodanej i wyników. Istniejące dane są często niekompletne i trudne do porównania. Na przykład tylko kilka państw członkowskich rozszerzyło swoje systemy rachunków narodowych w celu gromadzenia danych uzupełniających (np. w rachunkach satelitarnych) na temat gospodarki społecznej pomimo dostępnego wsparcia finansowego z budżetu Unii. Gospodarka społeczna zazwyczaj nie jest uwzględniana w statystykach strukturalnych dotyczących przedsiębiorstw, na przykład gdy statystyki te opierają się na danych gospodarczych generowanych przez przedsiębiorstwa nastawione na zysk, a tradycyjne podmioty gospodarki społecznej są uwzględniane jedynie w pozostałych kategoriach. Dzięki udostępnieniu podstawowych statystyk dotyczących wielkości, siły roboczej, rozwoju i wyzwań gospodarki społecznej wprowadzane strategie i środki byłyby bardziej skuteczne i dostosowane do różnych sytuacji w tym sektorze.
- (26) W szerszym ujęciu promowanie gospodarki społecznej może mieć decydujące znaczenie dla osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju ONZ,

PRZYJMUJE NINIEJSZE ZALECENIE:

CEL

1. Zgodnie z zasadami filaru celem niniejszego zalecenia jest zwiększenie dostępu do rynku pracy oraz wspieranie włączenia społecznego i w związku z tym udzielenie państwom członkowskim wskazówek w zakresie promowania ram politycznych i regulacyjnych wspomagających gospodarkę społeczną oraz środków ułatwiających jej rozwój.

⁽³⁰⁾ Statusy/kwalifikacje prawne, czasami nazywane również oznakowaniami, różnią się od form prawnych, ponieważ mogą być przyjmowane przez różne formy prawne, w tym organizacje nastawione na zysk i organizacje nienastawione na zysk.

Z myślą o realizacji tych celów zaleca się państwom członkowskim, aby – zgodnie z ich kompetencjami krajowymi i przy uwzględnieniu uwarunkowań krajowych – prowadziły współpracę z zainteresowanymi stronami w celu uznania, wsparcia i wykorzystania wkładu gospodarki społecznej.

2. Ponieważ niniejsze zalecenie promuje gospodarkę społeczną, stanowi ono wsparcie w osiąganiu trzech głównych celów Unii w zakresie zatrudnienia, umiejętności i ograniczenia ubóstwa do 2030 r. zgodnie z Planem działania na rzecz Europejskiego filaru praw socjalnych.
3. Promowanie gospodarki społecznej jest również czynnikiem stymulującym sprawiedliwy i zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy i przemysłowy. Przyczynia się do realizacji Europejskiego Zielonego Ładu, do demokracji gospodarczej, do zrównoważonego rozwoju, do aktywnego uczestnictwa obywateli oraz do poprawy spójności społecznej i terytorialnej we wszystkich państwach członkowskich.

DEFINICJA

4. Do celów niniejszego zalecenia zastosowanie mają następujące definicje, przy uwzględnieniu istniejących ram prawnych państw członkowskich:
  - a) „gospodarka społeczna” oznacza zbiorowość podmiotów prawa prywatnego, które dostarczają towary i świadczą usługi swoim członkom lub społeczeństwu; obejmuje takie formy organizacyjne jak spółdzielnie, towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, stowarzyszenia (w tym organizacje charytatywne), fundacje lub przedsiębiorstwa społeczne oraz inne formy prawne, które działają zgodnie z następującymi kluczowymi zasadami i posiadają następujące cechy:
    - (i) stawianie człowieka oraz celów społecznych lub środowiskowych ponad zysk;
    - (ii) reinwestowanie całości lub większości zysków i nadwyżek w celu osiągnięcia celów społecznych lub środowiskowych oraz prowadzenia działań w interesie ich członków/użytkowników (zwanym dalej „interesem zbiorowym”) lub ogółu społeczeństwa (zwanym dalej „interesem ogólnym”); oraz
    - (iii) demokratyczne lub partycypacyjne zarządzanie;
  - b) „przedsiębiorstwo społeczne” oznacza podmiot prawa prywatnego, który dostarcza towary i świadczy usługi na rynku w sposób przedsiębiorczy i zgodnie z zasadami i cechami gospodarki społecznej, a uzasadnieniem jego działalności komercyjnej są cele społeczne lub środowiskowe. Przedsiębiorstwa społeczne mogą mieć różne formy prawne;
  - c) „innowacja społeczna” oznacza działanie, które zarówno w odniesieniu do swoich celów, jak i środków ma społeczny charakter, a w szczególności działanie odnoszące się do rozwoju i realizacji nowych idei dotyczących produktów, usług, praktyk i modeli, które to działanie jednocześnie zaspokaja potrzeby społeczne i tworzy nowe relacje społeczne lub współpracę społeczną między organizacjami publicznymi, społeczeństwem obywatelskim lub organizacjami prywatnymi, i w ten sposób przynosi korzyści społeczeństwu oraz zwiększa jego zdolność do działania, jak zdefiniowano w rozporządzeniu (UE) 2021/1057. Motorem innowacji społecznych jest często gospodarka społeczna.

ZWIĘKSZANIE DOSTĘPU DO RYNKU PRACY I WSPIERANIE WŁĄCZENIA SPOŁECZNEGO DZIĘKI GOSPODARCE SPOŁECZNEJ

Dostęp do rynku pracy

5. Zaleca się państwom członkowskim, aby uznały i wspierały szczególną wartość dodaną gospodarki społecznej przez ułatwienie dostępu do rynku pracy i promowanie wysokiej jakości miejsc pracy dla wszystkich przy jednoczesnym wzmocnieniu sprawiedliwych warunków pracy, bezpieczeństwa i higieny pracy, równości i niedyskryminacji. Należy tego dokonać w ramach wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu, jak podkreślono w wytycznych z 2022 r. dotyczących polityki zatrudnienia państw członkowskich, oraz zgodnie z uwarunkowaniami krajowymi występującymi w tych państwach, w szczególności przez:
  - a) tworzenie lub wspieranie inicjatyw partnerskich angażujących podmioty gospodarki społecznej w opracowywanie i wdrażanie aktywnych polityk rynku pracy;
  - b) zapewnienie, aby organy publiczne udzielały odpowiedniego wsparcia podmiotom gospodarki społecznej w celu lepszej integracji na rynku pracy kobiet, a także grup w niekorzystnej sytuacji i innych grup niedostatecznie reprezentowanych (takich jak długotrwale bezrobotni, osoby cierpiące z powodu złego zdrowia psychicznego, osoby bierne zawodowo, osoby o niskich umiejętnościach, osoby z niepełnosprawnościami, osoby ze środowisk migracyjnych lub osoby należące do mniejszości rasowych czy etnicznych, w tym Romowie, młodzi i starsi pracownicy) poprzez:

- (i) uznanie doświadczenia nabytego podczas pracy w podmiotach gospodarki społecznej, w tym w przedsiębiorstwach społecznych integracji zawodowej, które zapewniają zatrudnienie i dostosowane do potrzeb wsparcie dla takich grup;
- (ii) działania mające na celu pomoc tym grupom w przygotowaniu się do podjęcia zatrudnienia przez zdobycie doświadczenia zawodowego w przedsiębiorstwach społecznych w celu integracji tych grup na otwartym rynku pracy;
- c) wspieranie projektów opartych na współpracy między publicznymi służbami zatrudnienia, władzami lokalnymi, podmiotami gospodarki społecznej, organizatorami kształcenia i szkolenia i przedsiębiorstwami głównego nurtu w celu oferowania dostosowanego do potrzeb poradnictwa zawodowego oraz możliwości uczenia się i szkolenia młodzieży NEET. Możliwości te mogą obejmować przygotowanie zawodowe, programy praktyk zawodowych, osobisty coaching i spotkania z osobami będącymi wzorami do naśladowania oraz mieć na celu ułatwienie integracji na rynku pracy, zgodnie ze wzmocnioną gwarancją dla młodzieży;
- d) promowanie przedsiębiorczości w ramach gospodarki społecznej, w tym mającej formę przedsiębiorstw typu start-up, jako sposobu wspierania samozatrudnienia i innych form zatrudnienia, rozwoju działalności gospodarczej na szczeblu lokalnym oraz pokonywania wyzwań społecznych za pomocą innowacyjnych modeli biznesowych sprzyjających włączeniu społecznemu; aby to osiągnąć, państwa członkowskie mogą na przykład:
  - (i) dbać o to, aby przedsiębiorcy działający w obszarze gospodarki społecznej mieli dostęp do ochrony socjalnej;
  - (ii) rozważyć wprowadzenie zachęt do zatrudniania nowych pracowników;
  - (iii) identyfikować, oceniać i eliminować potencjalne utrudnienia administracyjne lub bariery utrudniające założenie przedsiębiorstwa społecznego;
  - (iv) promować kulturę startupu w ramach gospodarki społecznej, rozwijanie umiejętności służących przedsiębiorstwom tego typu oraz tworzenie sprzyjających im warunków ramowych, a także włączanie modeli gospodarki społecznej – jako odpowiedniego narzędzia – w polityki na rzecz przedsiębiorstw tego typu;
- e) opracowywanie strategii politycznych i przyjmowanie środków propagujących równość płci i upowszechniających ten aspekt w gospodarce społecznej, na przykład poprzez:
  - (i) kwestionowanie dyskryminacyjnych norm społecznych i stereotypów dotyczących umiejętności kobiet i mężczyzn oraz zaniżania wartości pracy kobiet;
  - (ii) udzielanie ukierunkowanego wsparcia w celu wzmocnienia pozycji kobiet w drodze zmniejszania luki w zatrudnieniu, zapewniania równego przywództwa, a także zapewniania równego wynagrodzenia za taką samą pracę lub pracę o takiej samej wartości;
  - (iii) zapewnianie dostępu do programów coachingu i mentoringu kobietom aspirującym do bycia przedsiębiorcami i liderami w gospodarce społecznej;
- f) zapewnienie ram wspomagających przenoszenie własności przedsiębiorstw na pracowników w celu tworzenia spółdzielni i innych odpowiednich form prawnych gospodarki społecznej, aby unikać utraty miejsc pracy i chronić działalność gospodarczą, a przy tym świadczenie dodatkowych usług i udzielanie dodatkowych informacji o prawdopodobnych kosztach i korzyściach wynikających z przeniesienia własności przedsiębiorstwa na pracowników;
- g) współpracę z podmiotami gospodarki społecznej w celu umożliwienia większej liczbie osób z niepełnosprawnościami wejścia na rynek pracy, na przykład przez rozwój technologii wspomagających;
- h) promowanie dialogu społecznego w gospodarce społecznej w celu zapewnienia sprawiedliwych warunków pracy, w tym sprawiedliwych wynagrodzeń, z poszanowaniem autonomii partnerów społecznych;
- i) uznanie szczególnych praktyk demokratycznych opracowywanych w ramach podmiotów gospodarki społecznej.

Włączenie społeczne

6. Mając na uwadze różne konteksty krajowe, zaleca się państwom członkowskim, aby uznały i wspierały rolę gospodarki społecznej w zapewnianiu dostępnych i wysokiej jakości usług społecznych i opiekuńczych oraz mieszkań, również z uwzględnieniem grup w niekorzystnej sytuacji, w ścisłej koordynacji z publicznie dostępnymi usługami społecznymi. Może to obejmować na przykład:
  - a) współpracę z podmiotami gospodarki społecznej w ramach ich odpowiednich obszarów działania przy opracowywaniu i zapewnianiu usług świadczonych w interesie ogólnym;
  - b) zaangażowanie podmiotów gospodarki społecznej w opracowywanie i świadczenie ukierunkowanych na ludzi usług społecznych i opiekuńczych, w tym na rzecz osób starszych, jak podkreślono w europejskiej strategii w dziedzinie opieki;

- c) współpracę z podmiotami gospodarki społecznej w celu zorganizowania i zapewnienia opieki i wsparcia dzieciom i młodzieży, w tym dzieciom z grup w niekorzystnej sytuacji, zgodnie z europejską gwarancją dla dzieci ustanowioną zaleceniem Rady (UE) 2021/1004 ⁽³¹⁾ oraz ze strategią Unii na rzecz praw dziecka ⁽³²⁾.

Umiejętności

7. Zaleca się państwom członkowskim, aby wspierały szkolenia i rozwój umiejętności na rzecz gospodarki społecznej, w szczególności przez:
- a) wykorzystywanie istniejących informacji na temat umiejętności w celu śledzenia potrzeb gospodarki i podstawowego rynku pracy, po to by zrozumieć, w jaki sposób gospodarka społeczna może przyczynić się do zapewnienia wykwalifikowanej siły roboczej i zmniejszania jej niedoborów;
  - b) ułatwianie kształcenia, szkolenia i zdobywania umiejętności w gospodarce społecznej w drodze:
    - (i) prowadzenia wymian edukacyjnych między podmiotami gospodarki społecznej, organizacjami szkoleniowymi i przedsiębiorstwami głównego nurtu w celu poprawy umiejętności w zakresie zarządzania, przedsiębiorczości i umiejętności związanych z pracą potrzebnych do transformacji cyfrowej i ekologicznej (w tym umiejętności w zakresie obiegu zamkniętego i napraw oraz umiejętności cyfrowych);
    - (ii) zmiany i podnoszenia kwalifikacji osób uczących się przez całe życie, w tym kobiet i osób w niekorzystnej sytuacji, oraz pomocy w przejściu na otwarty rynek pracy, zgodnie z europejskim podejściem do mikroświadczeń na potrzeby uczenia się przez całe życie i zatrudnialności oraz dzięki stosowaniu innych środków zgodnych z uwarunkowaniami krajowymi;
    - (iii) włączania szkoleń na temat gospodarki społecznej lub prowadzonych przez podmioty gospodarki społecznej do wykazu szkoleń kwalifikujących się do objęcia indywidualnymi rachunkami szkoleniowymi ⁽³³⁾, w stosownych przypadkach, oraz korzystania z innych istniejących inicjatyw na szczeblu krajowym;
    - (iv) zachęcania pracowników do udziału w szkoleniach z myślą o potencjalnym rozwoju kariery zawodowej w ramach gospodarki społecznej – na przykład poprzez dostosowane do potrzeb programy doradztwa i programy szkoleniowe oparte na zasadach kształcenia na rzecz zrównoważonego rozwoju;
  - c) tworzenie specjalnych programów przygotowania zawodowego w gospodarce społecznej, które wspierają młodych ludzi, zwłaszcza młodzież NEET, w podnoszeniu kwalifikacji i przygotowaniu się do wejścia na rynek pracy oraz umożliwiają gospodarce społecznej rozwijanie talentów w tym sektorze, zgodnie z europejskimi ramami jakości i skuteczności programów przygotowania zawodowego;
  - d) wspieranie uwzględniania gospodarki społecznej i umiejętności w zakresie przedsiębiorczości społecznej w kształceniu i szkoleniu na wszystkich poziomach edukacji – zwłaszcza w kursach przedsiębiorczości i kursach biznesowych – na przykład w drodze promowania podmiotów gospodarki społecznej kierowanych przez studentów, w tym spółdzielni studenckich, jako okazji do uczenia się, a także zapewnianie dostępu do programów coachingu i mentoringu podmiotom gospodarki społecznej i przedsiębiorcom społecznym;
  - e) utworzenie krajowych ośrodków kompetencji w dziedzinie szkoleń w zakresie gospodarki społecznej oraz udział w inicjatywach transnarodowych ułatwiających dostęp do specjalistycznych programów kształcenia i szkolenia na rzecz gospodarki społecznej, na przykład przez współpracę z organizatorami kształcenia i szkolenia zawodowego działającymi w ramach ustanowionych organów, takich jak centra doskonałości zawodowej, o których mowa w zaleceniu Rady z dnia 24 listopada 2020 r. w sprawie kształcenia i szkolenia zawodowego na rzecz zrównoważonej konkurencyjności, sprawiedliwości społecznej i odporności ⁽³⁴⁾.

Innowacje społeczne i zrównoważony rozwój gospodarczy

8. Zaleca się państwom członkowskim, aby wzmocniły wspierającą rolę podmiotów gospodarki społecznej w promowaniu innowacji społecznych oraz kluczowych sektorów lokalnego rozwoju i zatrudnienia. Można to osiągnąć przez:

⁽³¹⁾ Dz.U. L 223 z 22.6.2021, s. 14.

⁽³²⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pt. „Strategia UE na rzecz praw dziecka”, COM(2021) 142 final.

⁽³³⁾ Zalecenie Rady z dnia 16 czerwca 2022 r. w sprawie indywidualnych rachunków szkoleniowych 2022/C 243/03 (Dz.U. C 243 z 27.6.2022, s. 26).

⁽³⁴⁾ Dz.U. C 417 z 2.12.2020, s. 1.

- a) promowanie ekosystemu sprzyjającego innowacjom społecznym i ukierunkowanym terytorialnie w drodze ułatwiania współpracy i inicjatyw partnerskich między podmiotami gospodarki społecznej i gospodarki o obiegu zamkniętym, przedsiębiorstwami głównego nurtu, podmiotami świadczącymi usługi finansowania, samorządami lokalnymi i innymi zainteresowanymi stronami. Można tego dokonać na przykład przez:
  - (i) tworzenie lub wspieranie ośrodków innowacji społecznych lub klastrów innowacji społecznych i ekologicznych zaprojektowanych z myślą o zaspokajaniu lokalnych potrzeb i testowaniu wspólnych rozwiązań;
  - (ii) angażowanie podmiotów gospodarki społecznej w rozwój lokalny kierowany przez społeczność, w tym przez wykorzystanie dostępnych unijnych instrumentów finansowania;
  - (iii) współpracę z krajowymi i regionalnymi ośrodkami kompetencji w zakresie innowacji społecznych w celu budowania sieci, zwiększania zdolności i synergii, eksponowania wydajności oraz opracowywania podstawowych narzędzi i metod pobudzania innowacji społecznych;
- b) zapewnienie powiązania polityki dotyczącej gospodarki społecznej z polityką przemysłową i z transformacją w kierunku cyfrowej i neutralnej dla klimatu gospodarki o obiegu zamkniętym, na przykład w drodze tworzenia sieci kontaktów między centrami technologicznymi i centrami innowacji społecznych, oraz promowanie gospodarki społecznej jako sposobu na zwiększenie sprawiedliwego charakteru oraz społecznej akceptacji transformacji, z uwzględnieniem ukierunkowania takiej gospodarki na cele społeczne oraz faktu, że opiera się ona na społecznościach lokalnych;
- c) dostosowanie ram regulacyjnych w celu wsparcia podmiotów gospodarki społecznej w gospodarce o obiegu zamkniętym, na przykład zapewnienie odpowiednich zachęt dla przedsiębiorstw do przekazywania niesprzedanych i zwróconych towarów podmiotom gospodarki społecznej w celu naprawy i ponownego użycia zamiast niszczenia tych towarów, a także zachęt dla osób fizycznych do przekazywania towarów używanych; zapewnienie podmiotom gospodarki społecznej dostępu do strumienia odpadów, włączenie ich w strategię zapobiegania powstawaniu odpadów oraz zezwolenie bankom żywności na zbieranie nadwyżek żywności lub zachęcanie ich do tego;
- d) wspieranie lokalnego rozwoju i spójności terytorialnej poprzez inicjatywy i ekosystemy gospodarki społecznej oparte na społecznościach, takie jak społeczności energetyczne, rozwiązania w zakresie mobilności współdzielonej, cyfrowe spółdzielnie platformowe, usługi opiekuńcze, mieszkania przystępne cenowo i mieszkania komunalne, spółdzielnie rolnicze oraz lokalne krótkie łańcuchy dostaw żywności i lokalne rynki żywnościowe umożliwiające obywatelom dostęp do lokalnych produktów i usług;
- e) zwiększenie dostępu podmiotów gospodarki społecznej do narzędzi cyfrowych i nowych technologii, takich jak otwarte oprogramowanie, *blockchain* i technologia rozproszonego rejestru, duże zbiory danych czy sztuczna inteligencja, oraz zachęcanie organów publicznych do wspierania rozwoju otwartego oprogramowania we współpracy z podmiotami gospodarki społecznej i innymi odpowiednimi zainteresowanymi stronami;
- f) propagowanie włączenia podmiotów gospodarki społecznej w rozwój lokalny i regionalny poprzez ich integrację z istniejącymi ekosystemami wspierania przedsiębiorczości i innowacji.

OPRACOWANIE RAM WSPOMAGAJĄCYCH GOSPODARKE SPOŁECZNĄ

- 9. Zaleca się państwom członkowskim, aby opracowały ramy polityczne i regulacyjne wspomagające i wspierające gospodarkę społeczną. W tym celu zachęca się je do opracowywania i wdrażania kompleksowych strategii uznających i stymulujących gospodarkę społeczną, lub do dostosowania istniejących strategii lub innych inicjatyw w zakresie polityki, zgodnie z niniejszym zaleceniem, unijnym planem działania na rzecz gospodarki społecznej i innymi wytycznymi politycznymi Unii.
- 10. Zaleca się państwom członkowskim, aby wprowadziły mechanizmy konsultacji i dialogu między organami publicznymi a organizacjami reprezentującymi gospodarkę społeczną. Może to obejmować tworzenie grup wysokiego szczebla oraz wspieranie powstawania i rozwoju sieci przedstawicielskich w dziedzinie gospodarki społecznej.
- 11. W strategiach i innych inicjatywach w zakresie polityki, o których mowa w pkt 9, państwa członkowskie powinny uznać podstawowe zasady, cechy i zakres gospodarki społecznej oraz odnotować, że jej podmioty mogą przyjmować różne prawne formy i statusy oraz że są specyficzne dla różnych krajowych, regionalnych i lokalnych przepisów i praktyk. W tym kontekście zaleca się państwom członkowskim, aby zacieśniły współpracę z władzami lokalnymi i regionalnymi w zakresie rozwoju gospodarki społecznej.

12. Zaleca się państwom członkowskim, aby inwestowały w pogłębianie wiedzy swoich urzędników i organów publicznych na temat gospodarki społecznej przez programy szkoleniowe oraz transnarodowe lub międzyregionalne inicjatywy na rzecz budowania zdolności, w tym inicjatywy w ramach programu Interreg Europa określonego w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1059 ⁽³⁵⁾. Inicjatywy te powinny koncentrować się na wzajemnym uczeniu się i wymianie najlepszych praktyk, ze szczególnym naciskiem na wspieranie współpracy między władzami regionalnymi i lokalnymi, a także zainteresowanymi podmiotami gospodarki społecznej. Komisja będzie wspierać te prace, jak opisano w pkt 23 lit. a) ppkt (iii) niniejszego zalecenia.
13. Zaleca się państwom członkowskim, aby, w stosownych przypadkach, kładły większy nacisk na gospodarkę społeczną w prowadzonych przez siebie politykach w zakresie współpracy międzynarodowej i rozwoju, a także aby wzmocniły wsparcie dla podmiotów gospodarki społecznej w krajach rozwijających się.

Dostęp do finansowania publicznego i prywatnego

14. Zaleca się państwom członkowskim, aby stworzyły warunki sprzyjające finansowaniu społecznemu na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, w szczególności przez:
  - a) mapowanie struktur finansowania podmiotów gospodarki społecznej, pośredników finansowych i organizacji wspierających oraz ocenę ich potrzeb i skuteczności istniejących systemów wsparcia;
  - b) ułatwianie podmiotom gospodarki społecznej dostępu do finansowania na odpowiednim etapie ich rozwoju i dostosowanego do ich potrzeb, w tym dotacji i innych subsydiów, finansowania kapitałowego lub quasi-kapitałowego w fazie załączkowej i w fazie rozruchu lub finansowania dłużnego, kapitałowego, quasi-kapitałowego lub finansowania typu mezzanine w fazie ekspansji, a także innowacyjnych programów finansowania, takich jak partnerstwa publiczno-prywatne, platformy finansowania społecznościowego oraz łączenie różnych rodzajów instrumentów finansowych lub dotacji i instrumentów finansowych;
  - c) promowanie dostępu inwestorów detalicznych do zrównoważonych modeli biznesowych, sektorów, produktów i usług kształtowanych lub wspieranych przez gospodarkę społeczną;
  - d) ocenę kryteriów dostępu do programów finansowania publicznego, w tym programów skierowanych do przedsiębiorstw głównego nurtu, w celu unikania nadmiernych barier dla podmiotów gospodarki społecznej;
  - e) mobilizowanie finansowania prywatnego przez udostępnianie, w razie potrzeby, publicznych programów gwarancji – zgodnie z zasadami pomocy państwa – w celu zachęcania wyspecjalizowanych podmiotów finansujących i podmiotów finansujących głównego nurtu do finansowania podmiotów gospodarki społecznej;
  - f) podnoszenie świadomości na temat szczególnych cech i potrzeb podmiotów gospodarki społecznej w celu poprawy zdolności prywatnych podmiotów finansujących głównego nurtu do oferowania dostosowanego wsparcia finansowego;
  - g) ułatwianie dostępu do rozwoju działalności i wsparcia w zakresie gotowości inwestycyjnej dla podmiotów gospodarki społecznej w całym ich cyklu życia, na przykład przez informacyjne programy wspierające dla inkubatorów przedsiębiorczości głównego nurtu, akceleratorów i innych organizacji wspierających w celu rozszerzenia udziałowego przez nie wsparcia na podmioty gospodarki społecznej, w tym zapewnienia możliwości budowania zdolności osobom zarządzającym podmiotami gospodarki społecznej;
  - h) oferowanie specjalnego wsparcia finansowego i możliwości budowania zdolności w celu ułatwienia przenoszenia własności przedsiębiorstw na pracowników za pośrednictwem spółdzielni i innych odpowiednich form gospodarki społecznej, przy jednoczesnym zapewnieniu pracownikom usług towarzyszących oraz informacji na temat potencjalnych kosztów i korzyści;
  - i) oferowanie programów zwiększających dostępność finansowania dla podmiotów gospodarki społecznej, na przykład zapewnienie poszczególnym oszczędzającym lub pracownikom uczestniczącym w finansowanych przez pracodawcę programach emerytalnych lub programach oszczędnościowych możliwości wyboru planu, w ramach którego część oszczędności inwestuje się w przedsiębiorstwo społeczne;
  - j) optymalne wykorzystanie środków finansowych dostępnych w ramach funduszy polityki spójności, w tym Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+), a także modułu państw członkowskich w ramach Programu InwestEU, Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, i innych zasobów międzynarodowych, krajowych i regionalnych przez wdrażanie środków i inicjatyw przeznaczonych specjalnie dla podmiotów gospodarki społecznej;

⁽³⁵⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1059 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących celu „Europejska współpraca terytorialna” (Interreg) wspieranego w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz instrumentów finansowania zewnętrznego (Dz.U. L 231 z 30.6.2021, s. 94).

- k) korzystanie z usług doradczych fi-compass w zakresie instrumentów finansowych objętych zarządzaniem dzielonym Unii w celu opracowania zwrotnych instrumentów finansowych w ramach funduszy polityki spójności.

Dostęp do rynków i zamówień publicznych

15. Zaleca się państwom członkowskim, aby zachęcały swoje instytucje zamawiające do strategicznego zakupu towarów i usług, realizowania celów społecznych, a także do uwzględniania innowacji społecznych i celów środowiskowych. W tym celu zachęca się je, aby w pełni wykorzystywały narzędzia dostępne na mocy unijnych przepisów dotyczących zamówień publicznych, w tym narzędzia organizacji niektórych usług, znanych jako usługi na rzecz osób i usługi świadczone w interesie ogólnym, z wykorzystaniem specjalnego systemu opartego na zasadzie solidarności. Wspieranie wdrażania społecznie odpowiedzialnych i innowacyjnych rozwiązań w zamówieniach publicznych może obejmować różne rodzaje narzędzi polityki, w tym:
- a) przyjmowanie wytycznych politycznych i strategii udzielania zamówień publicznych, w tym ewentualnych oficjalnych celów, wspieranych przez przywództwo i przy zaangażowaniu szczebla politycznego, kluczowych decydentów i zarządzających budżetem;
  - b) zapewnianie wytycznych na odpowiednich szczeblach administracyjnych w celu ułatwienia podmiotom gospodarki społecznej dostępu do zamówień publicznych;
  - c) podnoszenie świadomości na temat wartości dodanej społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych wśród instytucji zamawiających i przedsiębiorstw oraz udostępnianie wiedzy fachowej instytucjom zamawiającym i podmiotom gospodarki społecznej;
  - d) zachęcanie instytucji zamawiających do odwoływania się w dokumentach przetargowych do konkretnych obowiązków wynikających z prawa socjalnego i prawa pracy oraz z układów zbiorowych, a także do kryteriów społecznych i środowiskowych, które mają zastosowanie do zamówień ⁽³⁶⁾, do wymagania od oferentów potwierdzenia zgodności i do ustanawiania środków monitorowania;
  - e) zachęcanie do zorganizowanego, przejrzystego i niedyskryminacyjnego dialogu z podmiotami gospodarki społecznej i innymi zainteresowanymi stronami w celu opracowania strategii społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych.
16. Ponadto zaleca się państwom członkowskim, aby zachęcały swoje instytucje zamawiające do lepszego wykorzystywania elastycznych przepisów w istniejących ramach prawnych Unii, z myślą o pomocy podmiotom gospodarki społecznej w uzyskaniu dostępu do rynku, na przykład przez:
- a) wspieranie dialogu rynkowego, w szczególności przez prowadzenie przejrzystych i inkluzywnych wstępnych konsultacji rynkowych z docelowym gronem potencjalnych dostawców;
  - b) zastrzeżenie zamówień dla przedsiębiorstw społecznych integracji zawodowej lub dla podmiotów gospodarczych, które w co najmniej 30 % zatrudniają osoby z niepełnosprawnością lub pracowników defaworyzowanych, zgodnie z art. 24 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/23/UE ⁽³⁷⁾, art. 20 i 77 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE ⁽³⁸⁾ oraz art. 38 i 94 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/25/UE ⁽³⁹⁾;
  - c) ustanowienie proporcjonalnych i inkluzywnych kryteriów wyboru, aby umożliwić małym i innowacyjnym przedsiębiorstwom społecznym ubieganie się o zamówienia;
  - d) odejście od logiki najniższej ceny przez zastosowanie społecznych kryteriów udzielenia zamówienia zgodnie z zasadą „oferty najkorzystniejszej ekonomicznie” i społecznych klauzul umownych oraz określenie wymogów w zakresie wydajności lub funkcjonalności na różnych etapach postępowań o udzielenie zamówienia, w tym w specyfikacjach technicznych;

⁽³⁶⁾ Art. 30 ust. 3 dyrektywy 2014/23/UE, art. 18 ust. 2 dyrektywy 2014/24/UE oraz art. 36 ust. 2 dyrektywy 2014/25/UE.

⁽³⁷⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/23/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie udzielania koncesji (Dz.U. L 94 z 28.3.2014, s. 1).

⁽³⁸⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie zamówień publicznych, uchylająca dyrektywę 2004/18/WE (Dz.U. L 94 z 28.3.2014, s. 65).

⁽³⁹⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/25/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie udzielania zamówień przez podmioty działające w sektorach gospodarki wodnej, energetyki, transportu i usług pocztowych, uchylająca dyrektywę 2004/17/WE (Dz.U. L 94 z 28.3.2014, s. 243).

- e) dzielenie zamówień na części, zgodnie z art. 46 dyrektywy 2014/24/UE i art. 65 dyrektywy 2014/25/UE, również w celu ułatwienia współpracy między przedsiębiorstwami głównego nurtu i podmiotami gospodarki społecznej, a także stosowanie uproszczonych systemów, w szczególności w odniesieniu do usług społecznych i innych szczególnych usług, aby uczynić ten proces bardziej dostępnym dla podmiotów gospodarki społecznej;
  - f) wymaganie stosowania określonych etykiet w specyfikacjach technicznych, kryteriach udzielenia zamówienia lub warunkach realizacji zamówienia w przypadku zamiaru zakupu robót budowlanych, dostaw lub usług o szczególnych cechach społecznych lub środowiskowych, zgodnie z art. 43 dyrektywy 2014/24/UE i art. 61 dyrektywy 2014/25/UE.
17. Aby pomóc podmiotom gospodarki społecznej rozszerzyć ich zasięg, zaleca się państwom członkowskim wspieranie współpracy między podmiotami gospodarki społecznej a przedsiębiorstwami głównego nurtu, w szczególności przez:
- a) podnoszenie świadomości na temat społecznej wartości dodanej przez promowanie najlepszych praktyk zachęcających przedsiębiorstwa głównego nurtu do angażowania przedsiębiorstw społecznych w ich długoterminowe łańcuchy dostaw i wartości, a konsumentów do zakupu towarów lub usług wytwarzanych przez podmioty gospodarki społecznej, co określa się również jako „uwzględnienie kwestii społecznych w zakupach”;
  - b) zintensyfikowanie usług mentoringu, nawiązywania kontaktów i ułatwień, aby pomóc podmiotom gospodarki społecznej w rozwijaniu długoterminowych partnerstw z szerszą społecznością przedsiębiorców;
  - c) promowanie i wspieranie współpracy pracowników przedsiębiorstw społecznych integracji zawodowej z przedsiębiorstwami głównego nurtu w celu zdobycia doświadczenia na otwartym rynku pracy;
  - d) pomaganie podmiotom gospodarki społecznej i przedsiębiorcom w możliwie najlepszym wykorzystaniu nowych technologii, aby mogli oni uzyskać dostęp do rynków prywatnych za pośrednictwem platform internetowych opartych na gospodarce społecznej, przestrzeni współpracy i cyfrowych dóbr wspólnych.

Pomoc państwa

18. W każdym przypadku, gdy środek wsparcia na rzecz gospodarki społecznej stanowi pomoc państwa, zaleca się państwom członkowskim – z poszanowaniem obowiązujących przepisów – jak najlepsze wykorzystanie możliwości oferowanych przez zasady pomocy państwa w celu wsparcia gospodarki społecznej, jak przewidziano w rozporządzeniu (UE) nr 651/2014, zasady dotyczące usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym oraz zasadę *de minimis* przez:
- a) stosowanie rozporządzenia (UE) nr 651/2014, w szczególności:
    - (i) rozważenie pomocy inwestycyjnej dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), na przykład na zakup aktywów w infrastrukturze społecznej zgodnie z art. 17 rozporządzenia (UE) nr 651/2014, oraz zachęcanie do korzystania z regionalnej pomocy inwestycyjnej na rzecz obszarów objętych pomocą zgodnie z art. 14 tego rozporządzenia;
    - (ii) jak najlepsze wykorzystanie przepisów umożliwiających udzielanie MŚP pomocy na finansowanie ryzyka zgodnie z art. 21 i 21a rozporządzenia (UE) nr 651/2014, na przykład przez tworzenie funduszy inwestycyjnych z udziałem inwestorów prywatnych w celu szczególnego wspierania przedsiębiorstw społecznych, w tym poprzez zbadanie możliwości przyznania bodźców podatkowych skierowanych do niezależnych inwestorów prywatnych, którzy są osobami fizycznymi zapewniającymi finansowanie ryzyka bezpośrednio lub pośrednio kwalifikującym się przedsiębiorstwom;
    - (iii) rozważenie pomocy na rozpoczęcie działalności umożliwiającej małym, nienotowanym na giełdzie i młodym przedsiębiorstwom otrzymywanie różnorodnych instrumentów pomocy, takich jak pożyczki uprzywilejowane, gwarancje o prowizjach uprzywilejowanych lub dotacje zgodnie z art. 22 rozporządzenia (UE) nr 651/2014;
    - (iv) inwestowanie w ludzi przez przyjęcie programów pomocy na rzecz reintegracji na rynku pracy pracowników znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji lub bardzo niekorzystnej sytuacji, zgodnie z art. 32 i 35 rozporządzenia (UE) nr 651/2014;

- (v) ułatwianie pełnej integracji pracowników z niepełnosprawnościami we wszystkich rodzajach przedsiębiorstw przy wsparciu w drodze subsydiów szczególnych, w tym subsydiowania wynagrodzeń, dla przedsiębiorstw zgodnie z art. 33 i 34 rozporządzenia (UE) nr 651/2014;
  - (vi) wspieranie budowy lub modernizacji lokalnej infrastruktury, która może obejmować lokalną infrastrukturę społeczną, przez przyznawanie pomocy na pokrycie różnicy między kosztami inwestycji a zyskiem operacyjnym z inwestycji zgodnie z art. 56 rozporządzenia (UE) nr 651/2014;
  - (vii) rozważenie pomocy na innowacje procesowe i organizacyjne dla wszystkich rodzajów przedsiębiorstw, w tym dla podmiotów gospodarki społecznej i przedsiębiorstw typu start-up, w celu rozwoju technologii, a także pomocy dla innowacyjnych większych przedsiębiorstw na rzecz współpracy z podmiotami gospodarki społecznej będącymi MŚP, zgodnie z art. 29 rozporządzenia (UE) nr 651/2014;
  - (viii) dołożenie starań, aby transformacja cyfrowa i ekologiczna przebiegła pomyślnie, w drodze wykorzystania dostępnych możliwości zgodnie z art. 25–28 i art. 36 rozporządzenia (UE) nr 651/2014;
- b) zgodnie z obowiązującymi zasadami pomocy państwa zbadanie, które usługi świadczone przez podmioty gospodarki społecznej można zdefiniować i finansować jako usługi świadczone w ogólnym interesie gospodarczym, na przykład usługi w dziedzinie integracji zawodowej osób znajdujących się w trudnej sytuacji, mieszkalnictwa socjalnego lub usługi zdrowotne i społeczne, takie jak opieka nad dziećmi, opieka nad osobami starszymi lub osobami z niepełnosprawnościami; rekompensata z tytułu świadczenia usług zaspokajających potrzeby społeczne może być nawet, pod pewnymi warunkami, zwolniona z obowiązku zgłoszenia, niezależnie od kwoty otrzymanej rekompensaty, na mocy decyzji Komisji 2012/21/UE⁽⁴⁰⁾;
  - c) wykorzystanie dostępnego zakresu w celu przyznania przejrzystych kwot pomocy *de minimis*, z uwzględnieniem faktu, że podmiotom, którym powierza się świadczenie usług w ogólnym interesie gospodarczym, przysługuje wyższy próg.

Podatki

19. Bez uszczerbku dla zasad pomocy państwa zaleca się państwom członkowskim, aby rozważyły środki w celu:

- a) zapewnienia, aby systemy podatkowe nie utrudniały rozwoju gospodarki społecznej, oraz dokonania oceny, czy systemy podatkowe w wystarczającym stopniu sprzyjają jej rozwojowi;
- b) opracowania bodźców podatkowych dla gospodarki społecznej, jeżeli nie zostały one jeszcze wprowadzone, zgodnie z celami polityki społecznej i praktykami stosowanymi obecnie w państwach członkowskich oraz zgodnie z prawem Unii, co może obejmować:
  - (i) zwolnienia z podatku pobieranego od osób prawnych od zysku niepodzielonego podmiotów gospodarki społecznej;
  - (ii) bodźce w zakresie podatku dochodowego w formie odliczeń lub ulg podatkowych przyznawanych darczyńcom prywatnym lub instytucjonalnym lub system wyznaczania, zgodnie z którym podatnicy mogą wskazać swojemu organowi podatkowemu określony odsetek swoich zobowiązań z tytułu podatku dochodowego, który ma zostać przydzielony podmiotom pożytku publicznego;
  - (iii) zwolnienia od podatku z tytułu zasiłków dla bezrobotnych otrzymywanych w formie płatności ryczałtowej w celu ułatwienia przenoszenia własności przedsiębiorstw na spółdzielnie pracy;
- c) dokonania przeglądu obciążenia podmiotów gospodarki społecznej związanego z przestrzeganiem przepisów podatkowych i w miarę możliwości zmniejszenia tego obciążenia;
- d) ułatwiania przestrzegania przepisów na poziomie praktycznym w odniesieniu do darowizn transgranicznych pożytku publicznego do celów podatkowych, na przykład przez wydanie standardowego formularza dla podmiotu otrzymującego mającego siedzibę w innym państwie członkowskim dotyczącego kwoty darowizny, określającego zarówno podmiot otrzymujący, jak i darczyńcę;
- e) zapewnienia, aby podmioty gospodarki społecznej nie były wykorzystywane do uchylania się od opodatkowania, unikania opodatkowania, agresywnego planowania podatkowego lub prania pieniędzy, przy jednoczesnym zapewnieniu skuteczności i proporcjonalności odnośnych procedur administracyjnych.

⁽⁴⁰⁾ Decyzja Komisji z dnia 20 grudnia 2011 r. w sprawie stosowania art. 106 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy państwa w formie rekompensaty z tytułu świadczenia usług publicznych, przyznawanej przedsiębiorstwom zobowiązanym do wykonywania usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym (Dz.U. L 7 z 11.1.2012, s. 3).

Pomiar skutków społecznych i zarządzanie tymi skutkami

20. Zgodnie z inicjatywami Komisji, o których mowa w pkt 23 lit. a) ppkt (v), zaleca się państwom członkowskim, aby we współpracy z podmiotami gospodarki społecznej i organizacjami przedstawicielskimi wspierały wdrażanie praktyk pomiaru skutków i zarządzania tymi skutkami, w szczególności przez:
- włączenie do krajowych ram polityki i programów związanych z gospodarką społeczną praktyk i metod pomiaru skutków społecznych oraz zarządzania nimi;
  - zapewnienie dostosowanego do potrzeb wsparcia w oparciu o dobre praktyki, aby pomóc podmiotom gospodarki społecznej w przyjęciu prostych i praktycznych metod pomiaru skutków i zarządzania nimi, które poprawią wyniki tych podmiotów, wykażą ich skutki społeczne i ułatwią dostęp do finansowania ukierunkowanego na oddziaływanie;
  - zachęcanie podmiotów gospodarki społecznej do mierzenia ich oddziaływania przez budowanie zdolności za pomocą specjalnego racjonalnego pod względem kosztów finansowania oraz do wykorzystywania części środków publicznych, które otrzymują (dotacje lub zamówienia), do pomiaru ich skutków społecznych.

Widoczność i uznawanie

21. Zaleca się państwom członkowskim, aby szerzyły wiedzę na temat gospodarki społecznej i jej wkładu w osiągnięcie celów społecznych i środowiskowych, w szczególności przez:
- rozważenie ustanowienia lub dostosowania określonych form prawnych, statusów prawnych, oznakowań lub systemów certyfikacji gospodarki społecznej w oparciu o oceny ich potencjalnej wartości dodanej oraz rozważenie ewentualnego dobrowolnego wzajemnego uznawania oznakowań i certyfikatów stosowanych w innych państwach członkowskich. Oceny takie powinny uwzględniać zakres, w jakim mogą one poprawić zrozumienie gospodarki społecznej i wspierać jej rozwój przez zapewnienie dostępu do konkretnych korzyści (takich jak elastyczność w określonych procedurach przetargowych lub postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego). Komisja będzie wspierać te prace, jak opisano w pkt 23 lit. a) ppkt (vi);
  - wspieranie kampanii informacyjnych i wydarzeń uświadamiających na temat gospodarki społecznej, w tym skierowanych do młodszych pokoleń, we współpracy z odpowiednimi szczeblami administracji rządowej i innymi instytucjami (np. szkołami wyższymi);
  - rozpowszechnianie udanych inicjatyw pilotażowych i dobrych praktyk prowadzonych przez podmioty gospodarki społecznej, promowanie działań mających na celu powielanie i rozpowszechnianie tych dobrych praktyk za pośrednictwem sieci gospodarki społecznej i komunikacji publicznej.
22. Zaleca się państwom członkowskim, aby monitorowały rozwój i wyniki gospodarki społecznej przez stymulowanie badań i gromadzenie statystyk oraz danych ilościowych i jakościowych w sposób racjonalny pod względem kosztów, w szczególności przez:
- możliwie najlepsze wykorzystanie dostępnego wsparcia ze strony Komisji w celu (i) rozszerzenia systemów rachunków narodowych, aby gromadzić dodatkowe i porównywalne dane (rachunki satelitarne) oraz (ii) dostosowanie kluczowych badań dotyczących gospodarstw domowych (takich jak badanie aktywności ekonomicznej ludności i badania, które są wykorzystywane w EU-SILC) celem zebrania informacji na temat uczestnictwa w gospodarce społecznej, w tym danych segregowanych według kryterium płci i wieku (oraz, w miarę możliwości, innych kryteriów) celem ułatwienia zrozumienia wpływu gospodarki społecznej na tworzenie miejsc pracy;
  - zachęcanie do współpracy w zakresie opracowywania statystyk między organami publicznymi, organizacjami badawczymi i gospodarką społeczną, przy jednoczesnym rozszerzeniu zakresu źródeł informacji, takich jak rejestry, dane administracyjne, ankiety i spisy powszechne, w celu gromadzenia dokładnych danych;
  - wspieranie badań naukowych i niezależnych badań nad zagadnieniami dotyczącymi gospodarki społecznej, w tym w drodze współpracy środowisk akademickich, władz publicznych i podmiotów gospodarki społecznej.

UNIJNE WSPARCIE

23. Rada z zadowoleniem przyjmuje fakt, że Komisja zamierza wspierać wdrażanie niniejszego zalecenia przez współpracę z państwami członkowskimi w celu opracowania politycznych i regulacyjnych ram wspomagających gospodarkę społeczną. W szczególności obejmuje to:
- realizację inicjatyw zapowiedzianych w planie działania na rzecz gospodarki społecznej, które obejmują:
    - uruchomienie i utrzymanie portalu UE dotyczącego gospodarki społecznej jako oczywistego punktu kontaktowego dla zainteresowanych podmiotów gospodarki społecznej umożliwiającego wyszukiwanie informacji na temat finansowania unijnego, strategii politycznych, sieci/platform i inicjatyw, w tym budowania zdolności;

- (ii) publikowanie analiz na temat istniejących ram opodatkowania gospodarki społecznej w państwach członkowskich, na temat traktowania podatkowego transgranicznych darowizn na rzecz pożytku publicznego, a także na temat zasady niedyskryminacji;
- (iii) ułatwianie urzędnikom publicznym możliwości wzajemnego uczenia się o kwestiach związanych z gospodarką społeczną przez organizowanie seminariów internetowych i warsztatów. Wydarzenia te mogłyby polegać na przyporządkowywaniu działań oraz gromadzeniu i wymianie dobrych praktyk w różnych obszarach polityki istotnych dla gospodarki społecznej i umożliwiać uczestnikom dzielenie się wiedzą i określanie skutecznych strategii i stosownych inicjatyw z zakresu polityki. Wydarzenia te mogłyby również stanowić okazję do regularnej wymiany najlepszych praktyk między koordynatorami ds. gospodarki społecznej z państw członkowskich i do ich wzajemnego uczenia się;
- (iv) gromadzenie w sposób dostosowany do potrzeb jakościowych i ilościowych dowodów dotyczących funkcjonowania gospodarki społecznej i jej struktury w państwach członkowskich, w tym przez wspieranie badań w ramach programu prac „Horyzont Europa” na lata 2023–2024 ⁽⁴¹⁾;
- (v) wspieranie rozwoju pomiaru skutków społecznych i zarządzania tymi skutkami przez przyporządkowywanie i przegląd istniejących praktyk, w tym sposobu, w jaki odpowiadają one potrzebom i zdolnościom podmiotów gospodarki społecznej, w celu poprawy zrozumienia i ułatwienia ich stosowania ⁽⁴²⁾. Prace te będą prowadzone w ścisłym porozumieniu z zainteresowanymi stronami i będą miały na celu opracowanie prostych standardowych metod dla podmiotów gospodarki społecznej z myślą o ocenie i wykazaniu ich wpływu społecznego;
- (vi) rozpoczęcie badania na temat krajowych systemów oznakowania i certyfikacji dotyczących gospodarki społecznej, obejmującego przyporządkowanie obecnych inicjatyw, określenie dobrych praktyk, wspólnych cech i kryteriów oraz zapewnienie państwom członkowskim wspólnego podejścia i wytycznych z myślą o dobrowolnym wzajemnym uznawaniu;
- (vii) oferowanie państwom członkowskim wsparcia technicznego na rzecz reform mających na celu pobudzenie gospodarki społecznej zarówno w wymiarze dwustronnym, jak i wielokrajowym;
- (viii) pobudzanie współpracy transnarodowej na rzecz innowacji społecznych za pośrednictwem Europejskiego Centrum Kompetencji w zakresie Innowacji Społecznych, Europejskiego Konkursu na Innowację Społeczną oraz przyszłej sieci społecznych przedsiębiorców i innowatorów wspieranych w ramach Programu na rzecz jednolitego rynku;
- (ix) wspieranie wspólnego wdrażania ścieżki transformacji w kierunku ekosystemu przemysłowego gospodarki bliskości i gospodarki społecznej ⁽⁴³⁾ przez zbieranie deklaracji zainteresowanych stron i ułatwianie współpracy między zainteresowanymi stronami ekosystemu w zakresie transformacji ekologicznej i cyfrowej;
- (x) dalszą poprawę dostępu do finansowania dla przedsiębiorstw społecznych i innych podmiotów gospodarki społecznej, na przykład za pośrednictwem produktów finansowych w ramach Programu InvestEU;
- (xi) stosowanie społecznie odpowiedzialnych praktyk udzielania zamówień w postępowaniach Komisji o udzielenie zamówienia;
- (xii) prowadzenie akademii polityki w dziedzinie przedsiębiorczości młodzieży mającej na celu wspieranie przedsiębiorczości młodzieży, w tym wśród kobiet-przedsiębiorców i przedsiębiorców społecznych, poprzez współpracę z decydentami krajowymi i sieciami na rzecz przedsiębiorczości młodzieży;
- (xiii) przeprowadzenie analizy w celu zbadania, czy dostępne są dowody uzasadniające złagodzenie przepisów regulujących pomoc dla przedsiębiorstw społecznych na dostęp do finansowania i pomoc na rekrutację pracowników znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji lub bardzo niekorzystnej sytuacji, zgodnie z rozporządzeniem (UE) nr 651/2014;
- (xiv) podsumowanie realizacji planu;

⁽⁴¹⁾ Decyzja wykonawcza Komisji w sprawie przyjęcia programu prac na lata 2023–2024 w ramach programu szczegółowego wdrażającego program „Horyzont Europa” – program ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji – oraz jego finansowania, (COM (2022) 7550).

⁽⁴²⁾ Komisja wraz z OECD opublikuje sprawozdanie, w którym wskaże i opíše dostosowane podejścia już zweryfikowane przez podmioty gospodarki społecznej w Europie, analizując ich cel, zakres i główne cechy oraz ilustrując dobre praktyki.

⁽⁴³⁾ Sprawozdanie pt. „Ścieżka transformacji w kierunku gospodarki bliskości i gospodarki społecznej”.

- b) monitorowanie i ocenę wdrażania niniejszego zalecenia;
- c) na podstawie sprawozdań państw członkowskich, o których mowa w pkt 27, przygotowanie sprawozdania z oceny działań podjętych w odpowiedzi na niniejsze zalecenie, w tym w ścisłej współpracy z odpowiednimi grupami eksperckimi Komisji ds. gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych, które to sprawozdanie zostanie przedłożone Komitetowi ds. Zatrudnienia i Komitetowi Ochrony Socjalnej do dyskusji.

WDRAŻANIE, MONITOROWANIE I OCENA

- 24. Zaleca się państwom członkowskim, aby – z uwzględnieniem uwarunkowań krajowych – przyjęły lub zaktualizowały własne strategie na rzecz gospodarki społecznej lub włączyły aspekt gospodarki społecznej do odpowiednich strategii lub innych inicjatyw w zakresie polityki w terminie 24 miesięcy od przyjęcia niniejszego zalecenia.
- 25. Zgodnie z celami niniejszego zalecenia zaleca się państwom członkowskim, aby dokonały przeglądu i poprawy, w stosownych przypadkach, swojej struktury administracyjnej i instytucjonalnej na wszystkich szczeblach sprawowania rządów, na przykład przez rozważenie:
  - a) utworzenia „punktu kompleksowej obsługi” w celu zapewnienia usprawnionego i dogodnego wsparcia podmiotom gospodarki społecznej w obszarach takich jak dostęp do finansowania i innego wsparcia;
  - b) ustanowienia krajowych, lokalnych lub regionalnych punktów kontaktowych ds. gospodarki społecznej, które będą odgrywały rolę ambasadorów gospodarki społecznej i promowały sektor, zapewniały wzajemne wsparcie, ułatwiały dostęp do finansowania unijnego i krajowego oraz współpracowały z krajowymi i regionalnymi organami zarządzającymi funduszami unijnymi;
  - c) wyznaczenia koordynatorów ds. gospodarki społecznej w krajowych instytucjach publicznych. Koordynatorzy ci powinni mieć jednoznacznie określone uprawnienia i obowiązki oraz wystarczające zasoby, aby zapewnić skuteczną koordynację i monitorowanie wdrażania niniejszego zalecenia oraz spójność procesu kształtowania polityki we wszystkich jednostkach rządowych i z instytucjami Unii.
- 26. Zaleca się państwom członkowskim, aby monitorowały i oceniały na szczeblu krajowym kroki podejmowane z myślą o osiągnięciu celów określonych w niniejszym zaleceniu, w tym przez regularny dialog z władzami regionalnymi i lokalnymi oraz podmiotami gospodarki społecznej lub organizacjami przedstawicielskimi w celu przekazywania informacji, porad i wsparcia przy ocenie, monitorowaniu i wdrażaniu ich strategii na rzecz gospodarki społecznej lub innych odpowiednich inicjatyw w zakresie polityki dotyczących gospodarki społecznej.
- 27. Zaleca się państwom członkowskim, aby przedłożyły Komisji sprawozdanie z postępów we wdrażaniu niniejszego zalecenia nie później niż cztery lata po jego przyjęciu, a następnie po pięciu latach. W celu ograniczenia obciążeń administracyjnych podczas przygotowywania tych sprawozdań należy jak najlepiej wykorzystywać istniejące narzędzia i uwzględniać uwarunkowania krajowe.

Sporządzono w Brukseli dnia 27 listopada 2023 r.

W imieniu Rady
Przewodnicząca
Y. DÍAZ PÉREZ